

प्रश्न-पत्राणाम् अङ्क-विभाजन-पत्रम् (ब्लू प्रिंट)
परीक्षा-उच्च माध्यमिक छात्राणां कृते

कक्षा – नवमी
विषय – संस्कृत (सामान्यम्)

पूर्णांक :- 100
समय :- घण्टात्रयम्

स.क्र.	इकाई	इकाई अनुसोरण आवंटितङ्.कः	अङ्कवार-प्रश्नानां संख्या					पूर्ण प्रश्नाः
			01 अङ्.कः	04 अङ्.कः	05 अङ्.कः	06 अङ्.कः	10 अङ्.कः	
1.	धातुरूपाणि	04	04	—	—	—	—	04
2.	सन्धिः	04	04	—	—	—	—	04
3.	समासः	03	03	—	—	—	—	03
4.	प्रत्ययः	04	04	—	—	—	—	04
5.	उपसर्गः	05	02	—	—	—	—	02
6.	अव्ययम्	02	02	—	—	—	—	02
7.	सूक्तिः	02	02	—	—	—	—	02
8.	शुद्धाशुद्धौ	04	04	—	—	—	—	04
9.	युग्म-मेलनम्	04	—	01	—	—	—	01
10.	रिक्तस्थानपूर्तिः	04	—	01	—	—	—	01
11.	एकपदेन प्रश्नोत्तराणि	04	—	01	—	—	—	01
12.	एकवाक्येन प्रश्नोत्तराणि	06	—	—	—	01	—	01
13.	शब्दरूपाणि	04	—	01	—	—	—	01
14.	कारक प्रयोगः	05	—	—	01	—	—	01
15.	कथाक्रम संयोजनम्	05	—	—	01	—	—	01
16.	सुभाषितम्	04	—	01	—	—	—	01
17.	अपठितांशः	05	—	—	01	—	—	01
18.	गद्यम्	10	—	—	02	—	—	02
19.	पद्यम्	10	—	—	02	—	—	02
20.	पत्रलेखनम्	04	—	01	—	—	—	01
21.	निबन्धलेखनम्	10	—	—	—	—	01	01
पूर्णयोगः		100	25	06	07	01	01	40

निर्देश : —

प्रश्नपत्रे विंशतिः प्रश्नाः भविष्यन्ति । प्रश्नेषु उपप्रश्नाः अपि विधेयाः । पञ्चविंशतिः अङ्कानाम् वस्तुनिष्ठप्रश्नाः अनिवार्याः भविष्यन्ति ।

प्रादर्श – प्रश्नपत्रम्
कक्षा – नवमी
सामान्य – संस्कृतम्

समय : घण्टात्रयम्

पूर्णाङ्क : 100

निर्देशा :

1. सर्वे प्रश्नाः करणीयाः ।
2. प्रश्नानां सम्मुखे अङ्काः दत्ताः ।

प्र. 1 अधोलिखितेषु चतुर्षु वाक्येषु कोष्ठकात् उचित धातुपदैः रिक्तस्थानानि पूरयत –

4

1. श्रद्धावान् ————— ज्ञानम् । (लभते/लभन्ते)
2. सः नायकः '—————' । (आसीत्/अस्मि)
3. गायकाः गीतानि————— । (गायति/गायन्ति)
4. सदैव सत्यं ————— । (वदतु/वदानि)
5. सर्वे तत्र ————— । (गच्छामः/गच्छति)

प्र. 2 उचितविकल्पं चित्वा लिखत –

(1) यण्सन्धिः अस्ति –

1

अ. इत्यादिः   ब- इतस्ततः

स. पावकः   द- सदाचारः

(2) “जगत्+ईशः” = ... भवति ।

1

अ. जगतीशः   ब- जगत् ईशः

स-जगदीशः   द-जगदिशः

(3) “वाङ्मयम्” एतस्य शब्दस्य सन्धि विग्रहं भवति ।

1

अ- वाक् + मयम्   ब- वाघ+मयम्

स- वाग् + मयम्   द- बाक् + मयम्

(4) “पावकः” इत्यस्मिन् शब्दे सन्धिः अस्ति 1

अ- अयादि स्वरसन्धिः   ब- व्यञ्जन सन्धिः

स- यण् स्वरसन्धिः   द- विसर्ग सन्धिः

प्र. 3 समासाधारितं युग्म-मेलनं कुरुत –

3

1

2

- क- यथाशक्ति:   क- कर्मधारय समासः
 ख- पितरौ   ख- अव्ययी भाव समासः
 ग- कृष्णसर्पः   ग- द्वन्द्व समासः

प्र. 4 अधोलिखितेषु चर्तुषु वाक्येषु प्रयुक्तानां कृदन्तप्रत्ययानाम् नामानि कोष्ठके लिखत— 4

- 1- रामं **दृष्ट्वा** सीता अवदत् ।   (   )
 2- सः दिवं **गतः** ।   (   )
 3- राष्ट्रं **सेवमानः** सैनिकः अवदत् ।   (   )
 4- अहं **पठितुम्** इच्छामि ।   (   )
 5- बालकः पाठं **पठितवान्** ।   (   )

प्र. 5 अधोलिखितेषु पदेषु उपसर्गयुक्तयोः पदयोः चित्वा लिखत — 2

- 1- गच्छति   5- चतुरतमः
 2- अनुगच्छति   6- धनवत्तमः
 3- निर्गच्छति ।
 4- सह गच्छति ।

प्र. 6 अधोलिखितेषु शब्देषु अव्ययानां चित्वा लिखत । 2

- 1- इदानीम्   4- कीदृशी
 2- एतेन   5- उच्चैः
 3- आगमिष्यति   6- विज्ञातम्

प्र. 7 निम्नलिखितासु द्वयोः कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा सूक्तिनिर्माणं कुरुत — 2

- 1- स्वाध्यायान्मा ————— ।   (प्रमदः / प्रमोदः)
 2- धर्मो ————— रक्षितः ।   (रक्षितः / रक्षति)
 3- उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति ————— ।   (विद्या / लक्ष्मीः)

प्र. 8 शुद्धवाक्यानां समक्षम् "आम्" अशुद्धवाक्यानां समक्षं "न" इति लिखत । 4

1. श्रेयस्करं मार्गं प्रतिपद्येत्   (   )
 2. दुर्जने विश्वासः करणीयः ।   (   )
 3. आरुणिः उद्दालकनाम्ना प्रसिद्धः ।   (   )
 4. सुग्रीवः बालिनं हतवान् ।   (   )

प्र. 9अ प्रदत्तशब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिः करणीया — 4

(बालमृगेन्द्रकम्, कालमुखं, बाण, स्नानम्)

1. निष्कारण विद्वेषकरस्तव ..... प्रतियाता ।
  2. वत्स ! मुञ्च ..... ।
  3. गजवत् ..... आचरेत् ।
  4. दशरथः ..... विद्यायां अति निपुणः आसीत् ।
- प्र. 9ब अधोलिखितानाम् उचितमेलनं कुरुत – 4
अ	ब
1. क्रोधात्	1. मार्जारः
2. दीर्घकर्णनामा	2. हस्ती
3. व्याधः	3. सम्मोहः
4. कर्पूरतिलकः	4. क्रौञ्चं हतवान्
- प्र.10 निम्नलिखितप्रश्नेषु चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् एकपदेन देयानि – 4
1. विप्रः कं सततम् अवलोकयति ?
  2. मदनविनोदः कस्य पुत्रः आसीत् ?
  3. रक्षाकरण्डकं केन दत्तम् ?
  4. सर्वं परित्यज्य कम् अनुपालयेत् ?
  5. दारकौ केन पोषितौ रक्षितौ च ?
  6. अष्टमूर्तिः कुत्र प्रतिष्ठापितास्ति ?
- प्र. 11 निम्नलिखित प्रश्नेषु त्रयाणां उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् एकवाक्येन देयानि – 6
1. गुरुः विद्यां कथं वितरति ?
  2. रामः कस्मिन् वंशे उत्पन्नः अभूत् ?
  3. पलभायन्त्रेण कस्य ज्ञानं भवति ?
  4. बलाका कथं भस्मीभूता जाता ?
- प्र. 12 अधोलिखित चतुर्णां शब्दानां रूपाणि निर्देशानुसारं त्रिषुवचनेषु लिखत – 4
1. गुरु – तृतीया विभक्तिः
  2. राम – षष्ठी विभक्तिः
  3. तत् (पु.) – चतुर्थी विभक्तिः
  4. आत्मन् – प्रथमा विभक्तिः
  5. नदी – पञ्चमी विभक्तिः
- प्र. 13 अधोलिलिखितेषु पञ्च-अशुद्धकारकवाक्यानां शुद्धिः करणीया – 5
1. एकः बालिका तत्र पठति ।

2. सुरेशः मम मित्रः अस्ति ।
3. मम जननी भोजनं पचन्ति ।
4. बालकाः विद्यालये गच्छन्ति ।
5. श्री गणेशं नमः ।
6. मां दुग्धं रोचते ।
7. सीता रामस्य सह वनम् अगच्छत् ।

प्र. 14 अधोलिखितवाक्यानां क्रमसंयोजनं कुरुत –

5

1. तेन एकं घटं प्राप्तम् ।
2. एकः पिपासितः काकः जलार्थं यत्र तत्र भ्रमति ।
3. सः घटे पाषाणखण्डान् क्षिपति ।
4. किन्तु घटे न्यूनं जलम् आसीत् ।
5. तदनन्तरं जलम् उपरि आगतम् ।
6. सः युक्तिं चिन्तयति ।
7. काकः सौख्येन जलं पीतवान् ।

प्र. 15 प्रश्नपत्रे समागतान् श्लोकान् विहाय स्वपाठ्यपुस्तकात् कण्ठस्थीकृतं सुभाषितद्वयं लिखत ।

4

प्र. 16 अधोलिखितगद्यांशं सम्यक् पठित्वा प्रश्नानाम् संस्कृतभाषायाम् उत्तराणि लिखत –

हिमालयो नाम पर्वतः भारतदेशस्य उत्तरस्यां दिशि वर्तते । अस्य शिखरभागाः सदैव हिमाच्छादिताः सन्ति । अतएव सः हिमस्य आलयः 'हिमालयः' कथ्यते । सः विश्वस्य समस्तेषु पर्वतेषु उन्नततमः । अत एव सः 'नगाधिराजः' इत्यपि ज्ञायते । पर्वतोऽयं भगवान् शिवस्य क्रीडास्थली, भगवत्याः पार्वत्याः उत्पत्तिस्थलमपि, विविध-किन्नर-गन्धर्व-साधु-सुरादीनां वसतिरपि ।

1. उपर्युक्त गद्यांशस्य उचित शीर्षकं लिखत । 2
2. हिमालयः भारतस्य कस्यां दिशि वर्तते ? 1
3. हिमालयः कस्य क्रीडास्थली अस्ति ? 1
4. कः विश्वस्य समस्तेषु पर्वतेषु उन्नततमः ? 1

प्र.17 अधोलिखित गद्यांशेषु गद्यांशद्वयस्य प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां देयानि –

10

(क) अथ कदाचिद्रात्रौ सुप्तश्चिन्तयामास – यत् अयं घटः सक्तुभिः परिपूर्णः वर्तते । तद्यदि दुर्भिक्षं भवति तदनेन रूप्यकाणां शतमुपत्स्यते । ततस्तेन मया अजाद्वयं ग्रहीतव्यम् । ततः षाण्मासिकात् आप्रसववसात् ताभ्यां यूथं भविष्याति । ततो अजाभिः प्रभूता गा गोभिर्महिषीः । महिषीभिर्वडवा । वडवाप्रसवतः प्रभूता अश्वा भविष्यन्ति ।

1. घटः कैः परिपूर्णः वर्तते ?

2. काभ्यां यूथं भविष्यन्ति ?
3. गोभिः काः गृहीष्यामि ?
4. कदा शतरूप्यकाणि उत्पत्स्यन्ते ?
5. "तद्यदि" इत्यस्य पदस्य सन्धि विच्छेदं कृत्वा सन्धेः नाम लिखत ।

(ख) एवं विश्वास स मार्जारस्तरुकोटरे स्थितः । ततो दिनेषु गच्छत्सु पक्षिशावकानाक्रम्य कोटरमानीय प्रत्यहं खादति । येषामपत्यानि खादितानि तैः शोकार्तेर्विलपद्भिरितस्ततो जिज्ञासा समारब्धा । तत्परिज्ञाय मार्जारः कोटरान्निः – सृत्य बहिः पलायितः । पश्चात्पक्षिभिरितस्ततो निरूपयद्भिः तत्र तरु कोटरे शावकास्थीनि प्राप्तानि ।

1. मार्जारः कुत्र स्थितः ?
2. मार्जारः कान् प्रत्यहं खादति ?
3. कः बहिः पलायितः ?
4. शावकास्थीनि कुत्र प्राप्तानि ?
5. "परिज्ञाय" इत्यस्य पदस्य धातुं प्रत्ययञ्च पृथक्कुरुत ।

(ग) इयं वेधशाला जीर्णशीर्णा आसीत् परं 1961 तमे ख्रीष्टाब्देः पं. सूर्यनारायणव्यासस्य प्रयत्नेन वेधशालायाः जीर्णोद्धारो जातः । अत्र विद्यते सम्राटयन्त्रम् एतेन सूर्योदयात् सूर्योस्तं यावत् स्पष्टसमयोलभ्यते । अत्र स्थितेन दिगंशयन्त्रेण ग्रहाणां नक्षत्राणाञ्चापि दिगंशोज्ञायते । "नाडिवलयन्त्रेण" ग्रहनक्षत्राणां दक्षिणायनं विज्ञातं भवति ।

1. वेधशाला कीदृशी आसीत् ?
2. कस्य प्रयत्नेन वेधशालायाः जीर्णोद्धारो जातः ?
3. दिगंशयन्त्रेण किं ज्ञायते ?
4. दक्षिणायनं केन विज्ञातं भवति ?
5. "एतेन" इत्यस्य पदस्य विभक्तिः वचनञ्च लिखत ।

प्र. 18 अधोलिखित पद्यांशेषु पद्यांशद्वयस्य प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृत – भाषायां देयानि –

10

(क) उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः

दैवेन देयमिति का पुरुषा वदन्ति ।

दैवं निहत्य कुरु पौरुषामात्मशक्त्या ।

यत्ने कृते यदि न सिद्ध्यति कोऽत्रदोषः ॥

1. लक्ष्मीः कम् उपैति ?
2. का पुरुषाः किं वदन्ति ?
3. कुत्र दोषः नास्ति ?

4. दैवम् निहत्य किं कुरु ?
5. "निहत्य" इत्यस्य पदस्य प्रकृतिप्रत्ययञ्च पृथक्कुरुत ।
- (ख) परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे ।।
1. केषां परित्राणाय सम्भवामि ?
2. केषां विनाशाय सम्भवामि ?
3. किमर्थं सम्भवामि ?
4. कदा सम्भवामि ?
5. "साधूनाम्" इत्यस्य पदस्य विभक्तिः वचनञ्च लिखत ।
- (ग) नन्दिग्रामे जटां हित्वा भ्रातृभिः सहितोऽनघः ।
रामः सीतामनुप्राप्य राज्यं पुनरवाप्तवान् ।
1. रामः कीदृशः अस्ति ?
2. रामः काम् अनुप्राप्य राज्यम् आप्तवान् ?
3. रामः पुनः किम् आप्तवान् ?
4. रामः नन्दिग्रामे किं कृतवान् ?
5. "भ्रातृभिः" इत्यस्य पदस्य विभक्तिः वचनञ्च लिखत ।
- प्र. 19. स्वस्य प्राचार्यस्य कृते दिवसत्रयस्य अवकाशप्रार्थना पत्रं संस्कृते लिखत । 4
अथवा
स्वस्य भगिन्याः विवाहोत्सवे आमन्त्रयितुं स्वमित्रस्य कृते एकं पत्रं लिखत ।
- प्र. 20 अधोलिखितेषु एक विषयं स्वीकृत्य शतशब्देषु संस्कृते निबन्धं लिखत । 10
1. विद्यालय 2. शिक्षकः 3. पुस्तकं 4. विद्या
-

प्रादर्श – उत्तरपत्रम्
कक्षा – नवमी
सामान्य – संस्कृतम्

समय : घण्टात्रयम्

पूर्णाङ्क : 100

उत्तर 1– 1 X 4 = 4

1. लभते
2. आसीत्
3. गायन्ति
4. वदतु
5. गच्छामः

उत्तर 2 1 X 4 = 4

1. यण् सन्धिः = इत्यादिः
2. जगत् + ईशः = जगदीशः
3. वाङ्मयम् = वाक् + मयम्
4. पावकः = अयादिस्वर सन्धि ।

उत्तर 3 1 X 3= 3

1 2

क– यथाशक्तिः	ख– अव्ययी भाव समास
ख– पितरौ	ग– द्वन्द्व समास
ग– कृष्णसर्पः	क– कर्मधारय समास

उ. 4 1 X 4 = 4

1. क्त्वा प्रत्यय
2. क्त प्रत्यय
3. शानच् प्रत्यय
4. तुमुन् प्रत्यय
5. क्तवतु प्रत्यय ।

उ. 5 1 X 2= 2

- 1– अनुगच्छति ।
- 2– निर्गच्छति

उ. 6– 1 X 2= 2

1. इदानीम्

2. उच्चैः

उ 7 1 X 2= 2

1- प्रमदः

2- रक्षति

3- लक्ष्मीः

उत्तर 8. 1. आम् 2. न 4
3. आम् 4. न

उत्तर 9 अ 4

1. कालमुखम् । 2. बालमृगेन्द्रकम् ।
3. स्नानम् । 4. बाण ।

उत्तर 9 ब 4

अ ब
1. क्रोधात् सम्मोहः
2. दीर्घकर्णनामा मार्जारः
3. व्याधः क्रौञ्चं हतवान्
4. कर्पूरतिलकः हस्ती

उत्तर 10 4

1. घटम् । 2. हरदत्तस्य ।
3. मारीचेन । 4. शरीरम् ।
5. वाल्मीकिना । 6. दशपुरे अथवा मन्दसौरे ।

उत्तर 11 6

1. गुरुः यथा प्राज्ञे विद्यां वितरति तथैव जडेऽपि वितरति ।
2. रामः इक्ष्वाकुवंशे उत्पन्नः अभूत् ।
3. पलभायन्त्रेण छाययापि समयस्य सम्यक् ज्ञानं भवति ।
4. बलाका क्रोधाग्निना भस्मीभूता जाता ।

उत्तर 12. 1. गुरुणा गुरुभ्याम् गुरुभिः 4
2. रामस्य रामयोः रामाणाम्
3. तस्मै ताभ्याम् तेभ्यः
4. आत्मा आत्मानौ आत्मानः
5. नद्याः नदीभ्याम् नदीभ्यः

- उत्तर 13. 1. एका बालिका तत्र पठति ।
 2. सुरेशः मम मित्रम् अस्ति ।
 3. मम जननी भोजनं पचति ।
 4. बालकाः विद्यालयम् गच्छन्ति ।
 5. श्रीगणेशाय नमः ।
 6. मह्यं दुग्धं रोचते ।
 7. सीता रमेण सह वनम् अगच्छत् ।

- उत्तर 14 1. एकः पिपासितः काकः जलार्थं यत्र तत्र भ्रमति । 5
 2. तेन एक घटं प्राप्तम् ।
 3. किन्तु घटे न्यूनं जलम् क्षिपति ।
 4. सः युक्तिं चिन्तयति ।
 5. सः घटे पाषाणखण्डान् क्षिपति ।
 6. तदनन्तरं जलम् उपरि आगतम् ।
 7. काकः सौख्येन जलं पीतवान् ।

- उत्तर 15. प्रत्येकशुद्धसुभाषितस्य कृते अङ्कद्वयं निर्धारितम् । 4

- उत्तर 16. 1. हिमालयः 2
 2. हिमालयः भारतस्य उत्तरस्यां दिशि वर्तते । 1
 3. हिमालयः भगवान् शिवस्य क्रीडा स्थली अस्ति । 1
 4. हिमालयः विश्वस्य समस्तेषु पर्वतेषु उन्नततमः । 1

- उत्तर 17 क) 1. घटः सक्तुभिः परिपूर्णः वर्तते । 10
 2. अजाभ्यां यूथं भविष्यन्ति ।
 3. गोभिर्महिषीः गृहीष्यामि ।
 4. यदा दुर्भिक्षं भवति तदा शतरूप्यकाणि उत्पत्स्यन्ते ।
 5. तत् + यदि = व्यञ्जन सन्धिः – तद्यदि ।

- (ख) 1. मार्जारः तरु कोटरे स्थितः ।
 2. मार्जारः पक्षिशावकान् प्रत्यहं खादति ।
 3. मार्जारः बहिः पलायितः ।
 4. शावकास्थीनि तरुकोटरे प्राप्तानि ।
 5. परि + ज्ञा + ल्यप् – परिज्ञाय ।

- (ग) 1. वेधशाला जीर्णशीर्णा आसीत् ।
 2. पं. सूर्यनारायणव्यासस्य प्रयत्ननेन वेधशालायाः जीर्णोद्धारो जातः ?

3. दिग्यन्त्रेण ग्रहाणां नक्षत्राणां च दिशंशो ज्ञायते ।
4. नाडिवलययन्त्रेण दक्षिणायनं विज्ञातं भवति ?
5. तृतीयाविभक्तिः एकवचनम् – एतेन ।

उत्तर 18 1. लक्ष्मीः उद्योगिनं पुरुषसिंहम् उपैति ।

10

2. का पुरुषाः दैवेन देयमिति वदन्ति ।
3. यत्ने कृते यदि न सिद्धयति तत्र दोषः नास्ति ।
4. दैवम् निहत्य आत्मशक्त्या पौरुषं कुरु ।
5. नि + हन् + ल्यप् – निहत्य ।

(ख) 1. साधूनां परित्राणाय सम्भवामि ।

2. दुष्कृताम् विनाशाय सम्भवामि ।
3. धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि ।
4. युगे – युगे सम्भवामि ।
5. षष्ठी विभक्तिः बहुवचनम् – साधूनाम् ।

(ग) 1. रामः अनद्यः अस्ति ?

2. रामः सीताम् अनुप्राप्य राज्यम् आप्तवान् ।
3. रामः पुनः राज्यम् आप्तवान् ।
4. रामः नन्दिग्रामे जटां कृतवान् ।
5. तृतीया विभक्तिः बहुवचनम् – भ्रातृभिः ।

उ. 19 पत्रे सङ्केतं, सम्बोधनं दिनाङ्क भाषादिकं दृष्ट्वा शुद्धपत्रस्य कृते चत्वारः अङ्काः प्रदानीयाः ।

उ. 20 सम्पूर्णशुद्धनिबन्धस्य कृते दश अङ्काः निर्धारिताः सन्ति ।

प्रश्न-पत्राणाम् अङ्क-विभाजन-पत्रम् (ब्लू प्रिंट)
परीक्षा-उच्च माध्यमिक छात्राणां कृते

कक्षा – नवमी

विषय – संस्कृत (विशिष्टम्)

पूर्णांक :- 100

समय :- घण्टात्रयम्

स.क्र.	इकाई	इकाई अनुसोरण आवंटिताङ्कः	अङ्कवार-प्रश्नानां संख्या					पूर्ण प्रश्नाः
			01 अङ्.कः	04 अङ्.कः	05 अङ्.कः	06 अङ्.कः	10 अङ्.कः	
1.	सन्धिः	04	04	—	—	—	—	04
2.	समासः	03	03	—	—	—	—	03
3.	धातुरूपाणि	03	03	—	—	—	—	03
4.	शब्दरूपाणि	04	04	—	—	—	—	04
5.	शुद्धाशुद्धौ	04	04	—	—	—	—	04
6.	सूक्तिः	02	02	—	—	—	—	02
7.	घटिका-समय-ज्ञानम्	03	03	—	—	—	—	03
8.	एकपदेन प्रश्नोत्तराणि	04	—	01	—	—	—	01
9.	वाक्य परिवर्तनम्	02	02	—	—	—	—	02
10.	युग्म-मेलनम्	04	—	01	—	—	—	01
11.	रिक्तस्थानपूर्तिः	04	—	01	—	—	—	01
12.	एकवाक्येन प्रश्नोत्तराणि	06	—	—	—	01	—	01
13.	कारक-प्रयोगः	05	—	—	01	—	—	01
14.	प्रत्ययाः	04	—	01	—	—	—	01
15.	अव्ययानि	04	—	01	—	—	—	01
16.	गद्यम्	08	—	02	—	—	—	02
17.	पद्यम्	08	—	02	—	—	—	02
18.	सुभाषितम्	04	—	01	—	—	—	01
19.	संस्कृतसाहित्यपरिचयः	05	—	—	01	—	—	01
20.	अपठितांशः	05	—	—	01	—	—	01
21.	पत्रलेखनम्	04	—	01	—	—	—	01
22.	निबन्धलेखनम्	10	—	—	—	—	01	01
पूर्णयोगः		100	25	11	03	01	01	41

निर्देश : —

प्रश्नपत्रे विंशतिः प्रश्नाः भविष्यन्ति । प्रश्नेषु उपप्रश्नाः अपि विधेयाः । पञ्चविंशतिः अङ्कानाम् वस्तुनिष्ठप्रश्नाः अनिवार्याः भविष्यन्ति ।

प्रादर्श- प्रश्नपत्रम्
कक्षा-नवमी
विशिष्ट-संस्कृतम्

समय: — घण्टात्रयम्

पूर्णाङ्काः — 100

निर्देशाः क्र.-1 सर्वे प्रश्नाः करणीयाः ।

क्र.-2 प्रश्नानां सम्मुखे अङ्काः दत्ताः ।

- प्र. 1 “क” भागस्य विग्रहान् “ख” भागस्य समुचितैः सन्धिपदैः सह मेलनं क्रियताम् — 4
क	ख
अ- सत् + आचारः	अ- वाङ्.मयम्
ब- मनः+रथः	ब- मनोरथः
स- यदि + अपि	स- सदाचारः
द- वाक् + मयम्	द- यद्यपि
- प्र. 2 चतुर्षु प्रश्नेषु उचितविकल्पं चित्वा लिखत् — 3
- (1) “महापुरुषः” इत्यस्य समासविग्रहः भवति —
क- महान् पुरुषः	ख- महा चासौ पुरुषः
ग- महान् चासौ पुरुषः	घ - महान च असौ
- (2) “उपकृष्णम्” इत्यस्मिन् समस्ये समासः अस्ति ।
क- अव्ययीभावसमास	ख- द्विगु समासः
ग- नञ्प्रत्ययसमासः	घ - द्वन्द्व समासः
- (3) तत्पुरुष समासस्य उदाहरणं नास्ति —
क- युधिष्ठिरः	ख- महात्मा
ग- राजपुरुषः	घ - परोपकारः
- (4) विग्रहवाक्यस्य प्रत्येक शब्दस्य अन्ते “च” इति अव्ययस्य योजनं भवति ।
क- बहुव्रीहि समासे	ख- कर्मधारय समासे
ग- द्विगु समासे	घ - द्वन्द्व समासे
- प्र. 3 (अ) उचितैः धातुरूपैः त्रीणि वाक्यानि पूरयत । 3
1- श्रद्धावान् -----	ज्ञानम् । (लभ् + लट्लकार)
2- त्वं कदा -----	। (गम् + लृट्लकार)
3- माता भोजनं-----	। (पच् + लट्लकार)
4- शिशुः दुग्धं-----	। (पा+लृट्लकार)
- (ब) कोष्ठकात् उचितविभक्तिपदं चित्वा चत्वारि वाक्यपूर्तिः क्रियताम् — 4
1- सः -----	पश्यति । (रमा / रमां / रमाः)
2- मम -----	नाम श्री अवधेशः । (पिता / पितुः / पित्रा)
3- -----	अनुजः नवमकक्षायां पठति । (माम् / मत् / मम्)
4- -----	गृहं कुत्र अस्ति ? (त्वाम् / तव / त्वम्)
5- -----	नाम सुरेशः ? (कस्य / कस्याः / कः)

प्र. 4 शुद्धवाक्यानां समक्षम् "आम्" अशुद्धवाक्यानां समक्षं "न" इति लिखत

4

1. तपोवने हरिणाः विश्रब्धं न चरन्ति ।
2. अष्टौ गुणाः पुरुषं दीपयन्ति ।
3. गुरुशुश्रूषया ज्ञानं न भवति ।
4. प्रतापः परतापनाशकः आसीत् ।

प्र. 5 निम्नलिखितासु द्वयोः सूक्तिपूर्तिं प्रदत्त शब्दैः कुरुत ।

2

- (1) न्याय्यात्पथः प्रविचलन्ति पदं न ----- । (धीराः/वीराः/कायराः)
- (2) आत्मनः प्रतिकूलानि परेषां न ----- । (अकरोत्/समाचरेत्/भवति)
- (3) ----- हि कर्तव्यः प्रयत्नः पुरुषैः सदा । (दुर्गुणेषु/गुणेषु/विद्यासु)

प्र. 6 शुद्ध कथनस्य समक्षं (✓) तथा अशुद्ध कथनस्य समक्षं (X) चिन्हं कोष्ठके लिखन्तु । 3

- 1- एकवादनम् = 1.00 ( )
- 2- सार्द्ध एकवादनम् = 1.50 ( )
- 3- पादोनद्विवादनम् = 1.45 ( )

प्र.7 निम्नलिखितप्रश्नेषु चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् एकपदेन देयानि-4

- (क) सत्यस्य मुखं केन अपिहितम् ?
- (ख) हितोपदेशस्य रचयिता कः?
- (ग) पद्मावती कस्य भगिनी आसीत् ?
- (घ) संस्कृतं कस्य भण्डागारः ?
- (ङ.) मुखे कीदृशी वाणी भवितव्या ?

प्र. 8 निम्नलिखितेषु वाक्यद्वयम् एकवचनतः बहुवचने परिवर्तयत-

2

एकवचन

बहुवचन

1. बालकः फलं खादति- बालकाः फलानि .....
2. छात्रः विद्यालयं गमिष्यति । छात्राः विद्यालयं .....
3. बालकः हसति । बालकाः .....

प्र. 9 (अ) प्रदत्तैः शब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिः करणीया- 4

(हिरक्ष्माबुद्गते, न्यासस्य, सुवचसां, विप्रः)

- (क) वामे विधेः .....वचसां विरामे ।
- (ख) नकुलं .....व्यापादितवान् ।
- (ग) दुःखं .....रक्षणम् ।
- (घ) द्रवति च .....चन्द्रकान्तः ।

9 (ब) अधोलिखितानाम् उचितमेलनं कुरुत-4

(अ)	(ब)
(अ) खगाः	सलिलमवगाढः
(ब) पाणिनिः	ज्यौतिषम्
(स) मुनिजनः	वासोपेताः
(द) नयनम्	व्याकरणम्

प्र. 10 निम्नलिखितप्रश्नेषु त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् एकवाक्येन देयानि- 6

- (क) त्रैलोक्यनाथः किं विदधाति ?
(ख) तपोवनगतो जनः कैः धृष्टमुत्सार्यते ?
(ग) कः पन्थाः ?
(घ) वेदांगानि कति सन्ति ?

प्र. 11 अधोलिखितेषु पञ्च अशुद्धकारकवाक्यानां शुद्धिः करणीया- 5

1. मोहनः विद्यालयः गच्छति ।
2. सः दण्डात् ताडयति ।
3. पक्षिणः वृक्षे सन्ति ।
4. रामः स्नानं नदी गच्छति ।
5. सरस्वती नमः ।
6. वृक्षेण फलम् उत्पद्यते ।
7. अनूपः यानात् यानात् भोपालं गच्छति ।

प्र.12 निम्नलिखितेषु पदचर्तुणां प्रकृतिं प्रत्ययं च पृथक् कुरुत- 4

1. पठित्वा
2. गन्तुम्
3. पीतः
4. सेवमानं
5. करणीयम्

प्र. 13 अधोलिखितेषु अव्ययेषु चतुर्णाम् अव्ययानां संस्कृतवाक्येषु प्रयोगं कुरुत- 4

1. प्रातः
2. कदा
3. पुरा
4. सर्वत्र
5. तत्र

प्र. 14. अधोलिखितगद्यांशेषु द्वयोः गद्यांशयोः प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां देयानि 8

(अ) किन्तु बालकस्यात्र रक्षको नास्ति, तत्किं करोमि? यातु चिरकालपालितमिमं नकुलं पुत्रनिर्विशेषं बालकरक्षायां व्यवस्थाप्य गच्छामि । तथा कृत्वा गतः । ततस्तेन नकुलेन बालकसमीपमागच्छन् कृष्णसर्पो दृष्ट्वा व्यापाद्य कोपात्खण्डं खण्डं कृत्वा खादितः । ततोऽसौ नकुलो ब्राह्मणमायान्तमवलोक्य रक्तविलिप्तमुखपादः सत्वरमुगम्य तच्चरणयोरुलोठ ।

- प्र. (क) विप्रः बालकरक्षार्थं कं नियोजितवान् ?
 (ख) नकुलः कं दृष्टवान् ?
 (ग) नकुलः सर्पं किं कृतवान् ?
 (घ) ब्राह्मणं दृष्ट्वा नकुलः किं कृतवान् ?
- (ब) वेदानां रक्षार्थमपि व्याकरणस्य आवश्यकता वरीवर्ति । व्याकरणशास्त्रस्य प्रवर्तकाः त्रयः मुनयः सन्ति । ते च पाणिनिः कात्यायनः पतञ्जलिः इति । व्याकरणं वेदपुरुषस्य मुखत्वेन स्वीकृतम् अतः उक्तं “मुखं व्याकरणं स्मृतम् ।” संस्कृतव्याकरणं विश्वस्य सर्वाधिकं वैज्ञानिकं विद्यते ।
- प्र. (क) व्याकरणस्य आवश्यकता किमर्थं वरीवर्ति ?
 (ख) वेदपुरुषस्य मुखत्वेन किं स्वीकृतम् ?
 (ग) व्याकरणशास्त्रस्य प्रवर्तकाः कति मुनयः सन्ति ?
 (घ) संस्कृतव्याकरणं कथं विद्यते ?
- (स) प्राचीनकालादारभ्य सर्वभूतहितसाधनं मानवस्य परमं लक्ष्यमस्ति तत्र राष्ट्र देशादिभेदो विपज्जनक इत्येव मन्तव्यः यदा स्वार्थबुद्धिर्हीयते तदैव देवत्वं जागर्ति । वेदेषु प्रतिपादितयज्ञप्रक्रियाया इदमेव महत्त्वम् । एतदेव यज्ञप्रक्रियायां ‘स्वाहा’ (स्व—आ,हा, स्वार्थस्य सर्वथा व्यागः) इदं न मम इत्यादिभिः पदैर्निर्दिश्यते । तथा च स्वार्थपरिहारपूर्वकं परार्थसाधनं शिक्ष्यते ।
- प्र. (क) मानवस्य परमं लक्ष्यं किम् अस्ति ?
 (ख) स्वाहा इत्यस्य कोऽर्थः ?
 (ग) कदा देवत्वं जागर्ति ?
 (घ) कथं परार्थसाधनं शिक्ष्यते ?
- प्र.15 अघोलिखितगद्यांशेषु द्वयोः गद्यांशयोः प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां देयानि—8
- (अ) भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमैः,
 नवाम्बुभिर्भूमिविलम्बिनो घनाः ।
 अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः,
 स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ॥
- प्र. (क) फलोद्गमैः तरवः कीदृशाः भवन्ति ?
 (ख) नवाम्बुभिः घनाः कथं भवन्ति ?
 (ग) सत्पुरुषाः काभिः अनुद्धताः भवन्ति ?
 (घ) “परोपकारिणाम्” इति पदस्य सन्धिविच्छेदं कुरुत ?
- (ब) आचार्यो ब्रह्मणो मूर्तिः पितामूर्तिः प्रजापतेः ।
 माता पृथिव्या मूर्तिस्तु भ्राता स्वो मूर्तिरात्मनः ॥

प्र. (क) आचार्यः कस्य मूर्तिः ?

(ख) पृथिव्याः मूर्तिः का ?

(ग) भ्राता कस्य मूर्तिः ?

(घ) 'मूर्तिरात्मनः' इति पदे का सन्धिः ?

(स) बुद्ध्या भयं प्रणुदति तपसा विन्दते महत् ।

गुरुशुश्रूषया ज्ञानं शान्तिं योगेन विन्दति ।।

प्र. (क) पुरुषः कया भयं प्रणुदति?

(ख) तपसा किं विन्दते ?

(ग) पुरुषः शान्तिं केन विन्दति ?

(घ) "गुरुशुश्रूषया" अत्र का विभक्तिः?

प्र. 16. प्रश्नपत्रे समागतान् श्लोकान् विहाय स्वापाठ्यपुस्तकात् कष्टस्थीकृतं सुभाषितद्वयं लिखत-4

प्र. 17 अधोलिखित- अपठितगद्यांशं सम्यक् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत- 5

संसारे अनेकेषां दुःखानां मूलकारणम् अज्ञानम् एवं अज्ञानात् एवं समाजे नानाविकाराणां जन्म भवति । हिंसाभ्रष्टाचारादयः ये उपद्रवाः अस्मान् पीडयन्ति, तेषां मूले अशिक्षा एवं वर्तते । वयं शिक्षायाः प्रकाशेन अज्ञानस्य अन्धकारं हर्तुं सज्जाः भवेम ।

1. उपरिलिखितस्य गद्यांशस्य शीर्षकं दीयताम् ।

2. दुःखानां मूलकारणं किम् ?

3. समाजे अनेके विकारा कथं जायन्ते ?

4. के उपद्रवाः अस्मान् पीडयन्ति ?

5. अज्ञानस्य अन्धकारं हर्तुं वयं किं कुर्याम ?

प्र. 18. अश्वघोषः अथवा कालिदासस्य संक्षिप्त परिचयं संस्कृतभाषायां लिखत । 5

प्र. 19 स्वस्य प्राचार्यस्य कृते षड्दिनानाम् अवकाशप्रार्थनापत्रं संस्कृते लिखत- 4

अथवा

स्वस्य पितुः कृते एकपत्रं लिखत-यस्मिन् उत्तमाध्ययनस्य वर्णनं भवते ।

प्र. 20 अधोलिखितेषु एकं विषयं स्वीकृत्य शतशब्देषु संस्कृते निबन्धं लिखत - 10

1. कालिदासः

2. रामायणम्

3. छात्रजीवनम्

4. परोपकारः

प्रादर्श- उत्तरपत्रम्
कक्षा-नवमी
विशिष्ट-संस्कृतम्

समय: - घण्टात्रयम्

पूर्णाङ्कः - 100

उ. 1- 1 X 4 = 4

अ- सत् + आचारः	स- सदाचारः
ब- मनः+रथः	ब- मनोरथः
स- यदि+अपि	द- यद्यपि
द- वाक् + मयम्	अ- वाङ्मयम्

उ. 2 - 1 X 4 = 4

- (1) ग. महान् चासौ पुरुषः
- (2) क. अव्ययी भाव समासः
- (3) ख. महात्मा
- (4) घ. द्वन्द्व समासे

उ. 3- अ 1 X 3 = 3

1- लभते	2- गमिष्यसि
3- पचति	4- पास्यति

उ. 3- ब1 X 4 = 4

1- रमां	2- पितुः
3- मम	4- तव
5- कस्य	

उ. 4 "आम्" "न" इति शुद्धम् अशुद्धं वा 1 X 4 = 4

- (1) न (2) आम (3) न (4) आम्

उ. 5 1 X 2 = 2

- (1) धीराः (2) समाचरेत् (3) गुणेषु

उ. 6 1 X 3 = 3

1. ✓ 2. X 3. ✓

उ. 7 एकपदेन उत्तराणि- 1 X 4 = 4

(क) हिरण्यमयपात्रेण	(ख) पण्डितनारायणः
(ग) दर्शकस्य	(घ) ज्ञानस्य
(ङ.) सव्यावाणी	

उ. 8. एकवचनतः बहुवचने वाक्यद्वयस्य परिवर्तनम्- 1 X 2 = 2

1. बालकाः फलं खादन्ति ।
2. छात्राः विद्यालयं गमिष्यन्ति ।
3. भक्ताः मन्दिरम् अगच्छन् ।

उ. 9 (अ) रिक्तस्थानपूर्तिः- 1 X 4 = 4

(क) वामेविधेः सुवचसां चवसां विरामे ।	(ख) नकुलं विप्रः व्यापादितवान् ।
(ग) दुःख न्यासस्य रक्षणम् ।	
(घ) द्रवति च हिस्क्ष्माबुद्गते चन्दकान्तः ।	

(ब) उचितमेलनम्— 1 x 4 = 4

(अ)

(क) खगाः

(ख) पाणिनिः

(ग) मुनिच्चनः

(घ) नयनम्

(ब)

वासोपेताः

व्याकरणम्

सलिलमवगढः

ज्यौतिषम्

उ. 10 एकवाक्येन उत्तराणि— 2 x 3 = 6

(क) त्रैलोक्यनाथः वाच्छितफलं विदधाति ।

(ख) तपवनगतोजनः भृत्यैः घृष्टमुव्सार्यते ।

(ग) महाजनो येन गतः स पन्थाः ।

(घ) वेदांगानि षट् सन्ति ।

उ. 11. पञ्च-अशुद्धकारकवाक्यानां शुद्धिः — 1 x 5 = 5

1. मोहनः विद्यालयं गच्छति ।

2. सः दण्डेन ताडयति ।

3. पक्षिणः वृक्षे सन्ति ।

4. रामः स्नानाय नदीं गच्छति ।

5. सरस्वत्यै नमः ।

6. वृक्षात् फलम् उत्पद्यते ।

7. श्यामः यानात् भोपालं गच्छति ।

उ. 12 (अ) पदचतुर्णां प्रकृति प्रत्ययं च पृथक्करणम् — 1 x 4 = 4

1. पठ् + क्त्वा

4. सेव् + शानच्

2. गम् + तुमुन्

5. कृ + अनीयर्

3. पा + क्त

उ. 13 चतुर्णाम् अव्ययानां वाक्यप्रयोगः— 1 x 4 = 4

1. महेशः प्रातः उत्तिष्ठति ।

2. अनूपः कदा पठति ?

3. पुरा राजादशरथः आसीत् ।

4. ईश्वरः सर्वत्र अस्ति ।

5. तत्र विद्यालयः अस्ति ।

उ. 14. द्वयोः गद्यांशयोः प्रश्नानाम् उत्तराणि— 2 x 4 = 8

(अ) (क) विप्रः बालकरक्षार्थं नकुलं नियोजितवान् ।

(ख) नकुलः कृष्णसर्पं दृष्टवान् ।

(ग) नकुलः सर्पं व्यापाध कोपाव्खण्डं खण्डं कृत्वा खादितः ।

(घ) ब्रह्मणं दृष्ट्वा नकुलः सतवरमुपगम्य तच्चरणयोरुलोठ ।

(ब) (क) व्याकरणस्य आवश्यकता वेदानां रक्षार्थं भवति ।

(ख) वेदपुरुषस्य मुखत्वेन व्याकरणं स्वीकृतम् ।

(ग) व्याकरणशास्त्रस्य प्रवर्तकाः त्रयः मुनयः सन्ति ।

(घ) संस्कृत व्याकरणं वैज्ञानिकं विद्यते ।

(स) (क) मान्दस्य परमं लक्ष्यं सर्वभूतहितसाधनम् अस्ति ।

(ख) स्वाहा इत्यस्य स्वार्थस्य सर्वथा त्यागः इत्यर्थः ।

(ग) यदास्वार्थबुद्धिर्हीयते तदा देवत्वं जागर्ति ।

(घ) स्वार्थ परिहार पूर्वकं परार्थसाधनं शिक्ष्यते ।

उ. 15 द्वयोः पद्यांशयोः प्रश्नानाम् उत्तराणि— 2 x 4 = 8

(अ) (क) फलोद्गमैः तरवः नम्राः भवन्ति ।

(ख) नवाम्बुभिः घनाः भूमिविलम्बिनः भवन्ति ।

- (ग) सत्पुरुषाः समृद्धिभिः अनुद्धताः भवन्ति ।
 (घ) पर+ उपकारिणाम् इति सन्धिविच्छेदः ।
- (ब) (क) आचार्यः बह्मणः मूर्तिः ।
 (ख) पृथिव्याः मूर्तिः माता ।
 (ग) भ्राता आत्मनः मूर्तिः ।
 (घ) विसर्ग सन्धिः ।
- (स) (क) पुरुषः बुद्ध्या मयं प्रषुदति ।
 (ख) तपसा महत् विन्दते ।
 (ग) पुरुषः शान्तियोगेन विन्दति ।
 (घ) तृतीया विभक्तिः ।
- उ. 16 प्रत्येकशुद्धसुभाषितस्य कृते अङ्कद्वयं निर्धारितम् । $2 \times 2 = 4$
- उ. 17. अपठितगद्यांशस्य प्रश्नानाम् उत्तराणि—
1. गद्यांशस्य शीर्षकः “अज्ञानम्” ।
  2. दुःखानां मूलकारणाम् अज्ञानम् अस्ति ।
  3. अज्ञानात् समाजे अनेके विकाराः जायन्ते ।
  4. हिंसाभ्रष्टाचारादयः उपद्रवः अस्मान् पीडयन्ति ।
  5. अज्ञानस्य अन्धकारं हर्तुं वयं शिक्षायाः प्रकाशं कुर्याम् ।
- उ. 18. $1 \times 5 = 5$

अश्वघोषः

बौद्धाचार्यः अश्वघोषः राजा कनिष्कस्य (ई 58) समकालिकः इति मन्यते । एतस्य दार्शनिकरचनाः = चतस्रः वज्रसूची, महायाव श्रद्धोत्पादः गण्डीस्त्रोतगाथा, सूत्रालङ्कारः इति । साहित्यरचनाः तिस्रः बुद्धचरित्रम्, सौन्दरानन्दम्, शारिपुत्रप्रकरणम् इति । बुद्धचरित्रम् 25 सर्गयुक्तं महाकाव्यम्, सौन्दरानन्दम्, 18 सर्गात्मकं महाकाव्यम् । शारिपुत्रप्रकरणम् रूपकम् ।

कालिदासः

महाकविकालिदासः विश्वविख्यातः सुप्रसिद्ध उपमा अलङ्कारप्रियः बभूव । एतस्य स्थितिकाल ई. पू. प्रथम शताब्दीतः चतुर्थशताब्दि पर्यन्तं परिगण्यते । एतस्य रचनाः सप्त सन्ति । 1. अभिज्ञानशाकुन्तलम् 2. विक्रमोर्वशीयम् 3. मालविकाग्निमित्रं नाटकत्रयम् 4. मेघदूतमिति खण्डकाव्यम् 5. ऋतुसंहारां मुक्तक काव्यम् 6. कुमारसम्भवम् 7. रघुवंशमिति महाकाव्यद्वयम् ।

- उ.19. पत्रे सङ्केतं सम्बोधनं दिनाङ्क भाषादिकं दृष्ट्वा शुद्धपत्रस्य कृते चत्वारः अङ्काः प्रदातव्यम् ।

- प्र.20 एकं विषयं स्वीकृत्य शतशब्देषु निबन्धः—
 (शिक्षकेन स्वविवेकेन मूल्याङ्कनं करणीयम्)